

לשון קידושין

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף ב עמוד א

/מתני'/. האשה נקנית בשלש דרכים, וקונה את עצמה בשתי דרכים. נקנית בכסף, בשטר, ובביאה. בכסף - בית שמאי אומרים: בדינר ובשוה דינר, ובית הלל אומרים: בפרוטה ובשוה פרוטה. וכמה היא פרוטה? אחד משמנה באיסר האיטלקי. וקונה את עצמה בגט, ובמיתת הבעל. היבמה נקנית בביאה, וקונה את עצמה בחליצה, ובמיתת היבם.

גמ'. האשה נקנית. מאי שנא הכא דתני האשה נקנית, ומ"ש התם {משנה בתחילת פרק שני "האיש מקדש"} דתני האיש מקדש? משום דקא בעי למיתני כסף, וכסף מנ"ל? גמר קיחה קיחה משדה עפרון, כתיב הכא: כי יקח איש אשה, וכתוב התם: נתתי כסף השדה קח ממני, וקיחה איקרי קנין, דכתיב: השדה אשר קנה אברהם,

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף ב עמוד ב

אי נמי: שדות בכסף יקנו, תני האשה נקנית. וניתני התם האיש קונה! מעיקרא תני לישנא דאורייתא, ולבסוף תני לישנא דרבנן. ומאי לישנא דרבנן? דאסר לה אכ"ע כהקדש. וניתני הכא האיש קונה! משום דקא בעי למיתנא סיפא וקונה את עצמה בדידה, תנא נמי רישא בדידה. וניתני האיש קונה ומקנה! משום דאיכא מיתת הבעל, דלאו איהו קא מקני, מן שמיא הוא דמקני לה. ואב"א: אי תנא קונה, ה"א אפילו בעל כרחה, תנא האשה נקנית, דמדעתה אין, שלא מדעתה לא.

Why the two different לשונות? Why should there even be a לישנא דאורייתא and a לישנא דרבנן, and if we're so concerned to start off with לישנא דאורייתא why is the מסכתא called קידושין?

רש"י מסכת קידושין דף ב עמוד א

האשה נקנית - לבעלה.

בשלש דרכים - כדמפרש ואזיל והאי שלש לשון נקבה הוא ובגמרא בעי אמאי תנא לשון נקבה.

וקונה את עצמה בשתי דרכים - גרסי'.

וקונה את עצמה - להיות ברשותה להנשא לאחר.

בכסף ובשטר - מפרש בברייתא בגמ' (לקמן /קידושין/ ד' ה:) נותן לה כסף או שוה כסף ואומר לה הרי את מקודשת

לי שטר כותב לה על הנייר אף על פי שאינו שוה פרוטה הרי את מקודשת לי ביאה בא עליה ואמר התקדשי לי

בביאה זו וכולהו יליף מקראי טעמא דב"ש מפרש בגמ' /קידושין/ (דף יא).

פרוטה - של נחשת.

איסר האיטלקי - של כסף ודמיו שמנה פרוטות.

היבמה נקנית - ליבם.

בביאה - להיות כאשתו לכל דבר שאם בא לגרשה אח"כ אינה צריכה הימנו חליצה אלא גט אבל שטר וכסף אין

מועילין בה מן התורה אלא מדרבנן דתקון דמהני בה מאמר כדאמרי' ביבמות (דף נ) אבל אינו גומר בה להיות

יורשה ומיטמא לה ולא לפוטרה מן החליצה אלא לפוסלה על שאר אחיו.

גמ'.

ומאי שנא התם - בפרק שני (לקמן /קידושין/ דף מא) דתנא האיש מקדש בו ובשלוחו ניתני הכא האשה מתקדשת.

משום דקבעי למיתני כסף - בהני קנינין ואמרינן לקמן /קידושין/ (דף ד:): כסף מנלן דנקנית בו ומפרשינן דגמרינן קיחה קיחה משדה עפרון דאיקרי קנין הלכך תנא הכא קנין. וכסף מנלן - לאו הכא קא בעי לה אלא לקמן /קידושין/ (ד' ג:): והכא האי מתרץ קאמר לה לכולא מילתא משום דקא בעי למיתני כסף וכסף מנלן ילפינן ליה לקמן /קידושין/ (דף ד:): מקיחה וקיחה לשון קנין הוא הילכך תני האשה נקנית. וניתני הכא איש קונה - כי היכי דתני בלישנא דרבנן איש מקדש. וניתני - הכא איש קונה בג' דרכים. ומקנה - אותה לעצמה בשתי דרכים. ומשני משום דאיכא בהנהו ב' דרכים מיתת הבעל.

(רבינו חננאל קידושין ב עמוד א
ואמאי...אברהם)

תוספות מסכת קידושין דף ב עמוד א
מאי שנא הכא דתנן האשה נקנית - המ"ל אגב דבעי למיתני סיפא וקונה את עצמה דלא שייך התם לשון קדושין וכה"ג משני בסמוך מיהו אומר הר"ר מנוח דה"מ למיתני וניתרת בשני דרכים דגבי קדושין שייך לשון היתר.

תוספות מסכת קידושין דף ב עמוד א
וכסף מנלן גמר קיחה קיחה משדה עפרון - ואם תאמר ומה צריך לכל זה לא היה צריך לומר אלא כסף איקרי קנין דכתיב נתתי כסף השדה קח ממני וכתוב השדה אשר קנה אברהם אי נמי שדות בכסף יקנו ו"ל דבהכי לא סגי דנהי דכסף השדה איקרי קנין כסף דאשה לא איקרי קנין לכך צריך להביא ראייה דאותו כסף דגמרינן אשה מיניה איקרי קנין.

תוספות מסכת קידושין דף ב עמוד א
וכתיב התם נתתי כסף השדה קח ממני - אינו חושש אלא שמוצא לשון קיחה אף על גב דלא דמי דקיחה דהכא קיימא אכסף של שדה וקיחה דאשה לא קיימא אכסף של אשה אלא אשה עצמה וא"ת וליתני האשה נקחת שהוא לישנא דקרא טפי דכתיב כי יקח ותנן נמי עירובין (ד' כו:): הכל נקח בכסף מעשר וביאה שייך נמי לשון קיחה דכתיב (ויקרא כ) ואיש אשר יקח את אחותו ו"ל דלא שייך למיתני סיפא ולוקחת עצמה בב' דרכים.

תוספות מסכת קידושין דף ב עמוד ב
דאסר לה אכ"ע כהקדש - והרי את מקודשת לי כלומר להיות לי מקודשת לעולם בשבילי כמו (נדרים ד' מח.) הרי הן מקודשין לשמים להיות לשמים ופשטא דמילתא מקודשת לי מיוחדת לי ומזומנת לי ומיהו אם היה אומר טלית זו מקודש לי אין נראה שיועיל דגבי אשה במה דמתיחדת להיות לו היא נאסרת לכל אבל בככר וטלית לא שייך למימר הכי.

חידושי הרשב"א מסכת קידושין דף ב עמוד א
גמרא משום דקא בעי למיתני כסף כו'. וה"ה דהו"מ לשנויי משום דקא בעי למתני סיפא וקונה את עצמה דלא שייך ביה לשון קדושין תנא רישא נקנית כדמשני בסמוך אלא דעדיפא מינה אמר ליה דעיקר קיחה שבכסף קנין הוא.

חידושי הרשב"א מסכת קידושין דף ב עמוד ב
ונתני הכא איש קונה. וא"ת קושי' זו הו"ל לאקדומי כסדרא דמתני'. ויש מרבתינו נר"ו מתרצים דאי אקשי ל' הכי הוה משני ל' משום סיפא כדאמרינן בסמוך ותו לא הוה קשיא אמאי תנא נקנית דמשום סיפא הוא דלא מצי למיתני מתקדשת, ואינו מחוור דאדרבה כל היכא דאיכא לאקשוויי חדא ולשנויי שינויא דמיתרצא ביה כולא מתני' טפי עדיף מאפושי הווי ופירוקי, ועוד דאם איתא דמקשה הוה ידע פירוקא אמאי מקשה ליה ואזיל, אלא דבהא איכא למימר דמאן דמותיב הוא דמפרק ולברורא למתני', ומסתברא דהאי קושיא דקא מקשה תלמודא וליתני איש קונה לית לה עיקר, דאדרבה האשה נקנית עדיף טפי, דאי תני איש קונה הוה צריך לאפושי בלישניה איש קונה את האשה אלא משום דאגב קושיא זו בעי לאשמועינן דמדעתה מתקדשת ולא בעל כרחה הוא דקא מקשה ליה הכי ולא בעיקר קושיא. אבל לעיל קשיא ליה לישנא דנקנית משום דבכולא תלמודא קנין אשה בלשון קדושין מפיק ליה משו"ה אקדמה דהאי קשיא והאי לא קשיא.

חידושי הרשב"א מסכת קידושין דף ו עמוד ב
{שאלה לגבי מקדש בהלוואה כשמוסר לה המעות עכשיו, למה הקידושין לא נחשבין לריבית? הרי הוא נותן לה ה, ומקבל בחזרה ה' ואישות? ומתרץ, שאינו מקבל אישה בחזרה, שהיא אינה נקנית לו ואין לו קנין הגוף בה}... כי ארוח לה זימנא בקדושיה הכא והכא אתתא הויא ליה ברבית מלותו אטו מאן דארווח זימנא ושקיל דינר מי שרי, וי"ל **כיון דגופה ממש לא קני ליה לא הוי רבית** אלא שאסור משום הערמת רבית אבל כי קצץ ד' בחמשה ובדמי ההוא דינר של רבית קא שקיל לה הוי רבית מעליא, דהו"ל כמאן דשקיל פחות משו"פ בדמי ההוא דינר ורבית מעליא הוא דהא אחשביה איהו בדינר (עי' ב"מ ס"ה א'), כך תירץ הראב"ד.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף ב עמוד א
הגיע זמן ולא נישאו - אוכלות משלו ואוכלות בתרומה... חלה הוא, או שחלתה היא, או שפירסה נדה - אינו מעלה לה מזונות. ואיכא דבעי לה מיבעיא: חלה הוא, מהו? ...ואם תמצי לומר: חלה הוא מעלה לה מזונות, חלתה היא, מהו? מצי אמר לה אנא הא קאימנא, או דלמא מציא אמרה ליה נסתחפה שדהו? ואם תמצי לומר: אמרה ליה נסתחפה שדהו

רש"י מסכת כתובות דף ב עמוד א
הגיע זמן ולא נישאו - לקמן בפרק אף על פי תנן נותנין לבתולה שנים עשר חדש משתבעה הבעל והזהיר על הנישואין לפרנס עצמה בתכשיטין, לפרנס קנדי"ר בלע"ז ולא למנה שלשים יום.
הגיע זמן - זה ולא נישאו לחופה לקמן מפרש שעכב הבעל.
אוכלות משלו - שהבעל חייב במזונות אשתו מתקנת ב"ד כדלקמן בפרק נערה /כתובות/ (דף מו:).
ואוכלות בתרומה - אם כהן הוא והיא בת ישראל שהכהן מאכיל את אשתו תרומה כדיליף (לקמן /כתובות/ דף נז:)
מוכה כי יקנה נפש.

...

נסתחפה שדהו - לשון מטר סוחף (משלי כח) נשטפה שדך כלומר מזלך גרם כי מהיום אני מוטלת עליך לזון.

תוספות הרא"ש מסכת כתובות דף ב עמוד א

נסתחפה שדהו. האי דתליא במזלו ולא במזלה משום דאיהי לא מיפקדא אפריה ורביה כדאמרינן בפרק הבא על יבמתו גבי אשה ששהתה עם בעלה עשר שנים ולא ילדה איהי דלא מיפקדא אפריה ורביה לא מיענשא. מיהו קשה מהא דאמרינן בפרק המדיר (ע"ה א') היו בה מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראייה שמשנתארסה היו בה מומין אלו ונסתחפה שדהו משמע הא אם מזלה גרם איבדה כתובתה ואמאי תליא במזלו יותר מבמזלה, והתם לא שייך לשנויי טעמא דפריה ורביה דאפשר לישאנה עם המומין, ועוד תימה כי היכי דאשה שנולדו בה מומין אמרינן נסתחפה שדהו הכי נמי האיש שנולדו בו מומין נימא נסתחפה שדה שלה ואמאי כופין אותו להוציא, וי"ל משום דהאשה קנין כספו של האיש כמו עבדו שורו וחמורו ותלויה במזלו.

ספר החינוך מצוה תקנב

משרשי המצוה שתצונו התורה לעשות מעשה באשה יורה ענין זיווגם טרם ישכב עמה, ולא יבוא עליה כבוא על הזונה מבלי **מעשה אחר קודם** ביניהם.

וגם נאמר **שהוא כדי** שתתן אל לבה לעולם שהיא קנויה לאותו האיש ולא תזנה תחתיו ולא תמרוד בו ותתן לו יקר והוד לעולם כעבד לאדוניו, ובכן יהיה שבתם וקיימתם בשלום לעולם ויתקיים הישוב ברצון האל שחפץ בו. ומהיות מיסוד המצוה מה שזכרתי, נהגו ישראל לקדש בטבעת להיות בידה תמיד למזכרת, ואף על פי שבשוה פרוטה לבד אפשר לקדש מן הדין. **ואמנם בפחות משוה פרוטה אין מקדשין**, שכך אמרו זכרונם לברכה [שם ג' ע"א] דבפחות מכן לא מקניא נפשה, כלומר **שלא תחוש מעשה קטן כזה לכלום**, ואף על פי שהיא נקנית בשטר ואף על פי שאין בו שוה פרוטה, שטר **מעשה חשוב** הוא בעיניה שכן רוב קניות העולם הן בשטר, ומזה הטעם אין חליפין קונין בה לפי שחליפין הן בכלי ואף על פי שאינו שוה פרוטה.

מהותו של קנינים:

שולחן ערוך חושן משפט קצ א-ב

הלכות מקח וממכר - קרקע נקנה באחד מארבעה דברים: בכסף, בשטר, בחזקה ובקנין סודר... בכסף כיצד, מכר לו בית או שדה ונתן לו כסף שוה פרוטה, קנה, ואין אחד מהם יכול לחזור בו. ואפי' נתן לו הכסף על מנת שיחזירוהו לו, קנה.

סמ"ע סימן קצ

{ביחס לשטר חזקה וסודר} **נשתעבדו זה לזה**, זה לקנות וזה למכור, ושאינן אחד יכול לחזור בו, דומיא דקנין שטר וחזקה וקנין סודר...

(תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף מז עמוד א

במה קונין {בקנין סודר}? רב אמר: בכליו של קונה, דניחא ליה לקונה דלהוי מקנה קונה, כי היכי דלגמר ולקני ליה. ולוי אמר: בכליו של מקנה, כדבעין למימר לקמן. - אמר ליה רב הונא מדסקרתא לרבא: וללוי, דאמר בכליו של מקנה, הא קא קני ארעא אגב גלימא. אם כן, הווי ליה נכסים שיש להן אחריות ונקנין עם נכסים שאין להן אחריות, ואנן איפכא נתנן: נכסים שאין להן אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות! - אמר ליה: אי הווי לוי הכא הווי מפיק לאפך פולסי דנורא! מי סברת גלימא מקנה ליה? **בההיא הנאה דקא מקבל מיניה - גמר ואקני ליה**. - כתנאי: וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו. גאולה - זו מכירה, וכן הוא

אומר לא יגאל. תמורה - זו חליפין, וכן הוא אומר לא יחליפנו ולא ימיר אותו, לקים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו. - מי נתן למי? - בועז נתן לגואל. רבי יהודה אומר: גואל נתן לבועז.

רש"י מסכת בבא מציעא דף מז עמוד א

מי סברת - דאמר ליה אגב שעל ידי משיכת הכלי שנקנה לו במשיכה יקנה לו הקרקע עם הכלי אין אלו אלא כחליפין, כאילו זה מוסר לו חפץ אחר תחת קרקע, ומהו מסירתו - הנאת קבלתו ממנו מתנת הכלי, שחשבו לקבל ממנו מתנה - נוח לו כאילו נתן לו זה הקונה מתנה רבה, וגמר נותן ומקנה לו הקרקע.)